योज्यस्तुष्टैर्हितैराजन्नित्यं चारैरधिष्ठितः। परिमाणं विदित्वा च दण्डं दण्ड्येषु भारत।
प्रणयेयुर्य्यथान्यायं पुरुषास्ते युधिष्ठिर। आदानरुचयश्चैव परदारावमर्षिणः।
उग्रदण्डप्रधानाश्च मिथ्याव्याहारिणस्तथा। आक्रोष्टारश्च लुब्धाश्च हर्त्तारः साहसप्रियाः।
सभाविहारभेत्तारो वर्णानाञ्च प्रदूषकाः। हिरण्यदण्डावध्याश्च कर्त्तव्या देशकालतः। १०
प्रातरेव हि पश्येथा ये कुर्य्युर्व्ययकर्म्म ते। अलङ्कारमथो भाज्यमत ऊर्द्ध्वं समाचरेः।
पश्येथाश्च ततो योधान् सदा त्वं प्रतिहर्षयन्। दूतानाञ्च चराणाञ्च प्रदोषस्ते सदा भवेत्।
सदा चापररात्रन्ते भवेत् कार्य्यार्थनिर्णये। मध्यरात्रे विहारस्ते मध्यन्दिने च सदा भवेत्।
सर्व्वे त्वौपयिकाः कालाः कार्य्याणां भरतर्षभ। तथैवालङ्कृतः काले तिष्ठेथा भूरिदक्षिण।
चक्रवत्तात कार्य्याणां पर्य्यायो दृश्यते तदा। कोषस्य निचये यत्नं कुर्व्वीथा न्यायतः सदा। १५
विविधस्य महाराज विपरीतं विवर्ज्जयेः। चारैर्व्विदित्वा शत्रूंश्च ये राज्ञामन्तरैषिणः।
तानाप्तैः पुरुषैर्दूराद्घातयेथा नराधिप। कर्म्म दृष्ट्वाऽथ भृत्यांस्त्वं वरयेथाः कुरूद्वह।
कारयेथाश्च कर्म्माणि युक्तायुक्तैरधिष्ठितैः। सेनाप्रणेता च भवेत्तव तात दृढव्रतः।
शूरः क्लेशसहश्चैव हितो भक्तश्च पूरुषः। सर्व्वे जनपदाश्चैव तव कर्म्माणि पाण्डव।
गोवद्रासभवच्चैव कुर्य्युर्ये व्यवहारिणः। स्वरन्ध्रं पररन्ध्रञ्च स्वेषु चैव परेषु च। २०
उपलक्षयितव्यन्ते नित्यमेव युधिष्ठिर। देशजाश्चैव पुरुषा विक्रान्ताः स्वेषु कर्म्मसु।
वाचाभिरनुरूपाभिरनुग्राह्या हितास्तथा। गुणार्थिनां गुणः कार्य्यो विदुषा वै जनाधिप।
अविचाल्याश्च ते ते स्युरचला इव नित्यशः।
इति श्रीमहाभारते आश्रमवासिके पर्व्वणि आश्रमवासपर्व्वणि पञ्चमोऽध्यायः॥ ५॥
॥ धृतराष्ट्र उवाच ॥ मण्डलानि च बुध्येथाः परेषामात्मनस्तथा। उदासीनगणानाञ्च मध्यस्थानाञ्च भारत।
चतुर्णां शत्रुजातानां सर्व्वेषामाततायिनां। मित्रञ्च मित्रमित्रञ्च बोद्धव्यन्तेऽरिकर्षण। २५
तथाऽमात्या जनपदा दुर्गाणि विविधानि च। बलानि च कुरुश्रेष्ठ भवन्त्येषां यथेच्छकं।
ते च द्वादश कौन्तेय राज्ञां वै विषयात्मकाः। मन्त्रिप्रधानाश्च गुणाः षष्टिर्द्वादश च प्रभो।
एतन्मण्डलमित्याहुराचार्य्या नीतिकोविदाः। तत्र षाड्गुण्यमायत्तं युधिष्ठिर निबोध तत्।
वृद्धिक्षयौ च विज्ञेयौ स्थानञ्च कुरुसत्तम। द्विसप्तत्या महाबाहो ततः षाड्गुण्यजा गुणाः।
यदा स्वपक्षो बलवान् परपक्षस्तथाऽबलः। विगृह्य शत्रून् कौन्तेय जेयः क्षितिपतिस्तदा। ३०
यदा परे तु बलिनः स्वपक्षश्चैव दुर्ब्बलः। सार्द्धं विद्वांस्तदा क्षीणः परैः सन्धिं समाश्रयेत्।
द्रव्याणां सञ्चयश्चैव कर्त्तव्यः स्यान्महांस्तथा। यदा समर्थो यानाय न चिरेणैव भारत।
तदा सर्व्वं विधेयं स्यात् स्थानेन स विचारयेत्। भूमिरल्पफला देया विपरीतस्य भारत।
हिरण्यं कुप्यभूयिष्ठं मित्रं क्षीणमथो बलं। विपरीतानि गृह्णीयात् स्वयं सन्धिविशारदः।
सन्ध्यर्थं राजपुत्रं वा लिप्सेथा भरतर्षभ। विपरीतं न तत् श्रेयः पुत्रं कस्याञ्चिदापदि। ३५